

POSTANOWIENIE

Dnia 13 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Leszek Bielecki

w sprawie z odwołania K. S.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Chorzowie
o prawo do renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 grudnia 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 26 października 2022 r., sygn. akt III AUa 1511/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od skarżącej na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Chorzowie kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

[mc]

UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w Katowicach III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych wyrokiem z 26 października 2022 r., III AUa 1511/22, po rozpoznaniu apelacji organu rentowego, zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach z 22 lipca 2022 r., X U 1185/21 i oddalił odwołanie K. S. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Chorzowie z 11 czerwca 2021 r. odmawiającej przyznania jej prawa do renty rodzinnej.

Skargę kasacyjną od powyższego wyroku wywiodła odwołująca się. We wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania wskazała na potrzebę wykładni przepisu budzącego poważne wątpliwości, a także wywołującego rozbieżności w orzecznictwie sądów, przy czym nie wskazała o jaki przepis chodzi. Uzasadniając powyższe stwierdzenie wskazała jedynie, iż w sprawie zostały wydane dwa wyroki, całkowicie odmienne, a jednocześnie w całkowicie różny sposób interpretujące, na kanwie danego stanu faktycznego, przesłanki uprawniające wdowę po zmarłym mężu do otrzymania renty rodzinnej. Rozbieżności te, w ocenie skarżącej, powinny zostać rozstrzygnięte poprzez przyjęcie skargi do rozpoznania. Powołała się również na rozbieżności w orzecznictwie, gdzie z jednej strony w obrocie prawnym istnieją orzeczenia uznające, że do uzyskania przez wdowę prawa do renty rodzinnej konieczne jest spełnienie jedynie dwóch przesłanek, tj. istnienie ustawowego obowiązku alimentacyjnego w obrębie art. 60 k.r.i.o. oraz konkretyzująca ten obowiązek umowa stron, z drugiej zaś wydawane są wyroki traktujące przedmiotową kwestię odmiennie i uzależniającą nabycie prawa do renty rodzinnej od realizowania obowiązku alimentacyjnego przez obowiązane aż do dnia śmierci.

Organ rentowy, w odpowiedzi na skargę kasacyjną, wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania i zasądzenie od odwołującej na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie do merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna, jako szczególny środek zaskarżenia, służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn

kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą juretrycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Powołanie się w skardze kasacyjnej na potrzebę wykładni przepisów prawnych wymaga wykazania przez autora skargi, że określony przepis prawa, pomimo że budzi poważne wątpliwości, ze wskazaniem na czym te poważne wątpliwości polegają, nie doczekał się wykładni, bądź że jego niejednolita wykładnia wywołuje rozbieżności w orzecznictwie sądów, które należy przytoczyć (postanowienia Sądu Najwyższego: z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002 nr 12, poz. 151; z 15 października 2002 r., II CZ 102/02, niepublikowane). Rozstrzygnięcie wątpliwości interpretacyjnych nie może się sprowadzać do odpowiedzi na zarzuty autora skargi skierowane pod adresem zaskarżonego orzeczenia ani też do odpowiedzi na wątpliwości skarżącego, które można wyjaśnić za pomocą obowiązujących reguł wykładni bądź w drodze prostego zastosowania przepisów (postanowienie Sądu Najwyższego z 16 stycznia 2003 r., I PK 230/02, OSNP - wkładka 2003 nr 13, poz. 5).

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy stwierdzić, że skarżąca nie wykazała istnienia powołanej przesłanki przedsądu. Odnośnie do sytuacji prawnej małżonki rozwiedzionej, formułowane przez skarżącą wątpliwości były niejednokrotnie przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego. Istotnie wyrażane jest stanowisko, według którego w sytuacji, kiedy między rozwiedzionymi małżonkami istniała po rozwodzie i trwała aż do śmierci byłego małżonka rzeczywista więź materialna i duchowa, była żona może domagać się przyznania renty rodzinnej po nim - nawet wówczas, gdy w chwili jego śmierci nie mała ustalonego wyrokiem lub ugodą sądową prawa do alimentów (m.in. uchwała składu

siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 25 maja 2017 r., III UZP 2/17, OSNP 2018 nr 1, poz. 5 oraz wyroki: z 3 października 2017 r., I UK 390/16, LEX nr 2397633; z 30 listopada 2017 r., II UK 606/15, LEX nr 2434457). Przywołane orzeczenia dotyczą bezpośrednio wykładni ustawy emerytalnej (z korektą wynikającą z wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 13 maja 2014 r., SK 61/13, OTK- A 2014 Nr 5, poz. 52). Przepis ten stanowi, że małżonka rozwiedziona lub wdowa, która do dnia śmierci męża nie pozostawała z nim we wspólności małżeńskiej, ma prawo do renty rodzinnej, jeżeli oprócz spełnienia warunków określonych w art. 70 ust. 1 lub 2 tej ustawy miała w dniu śmierci męża prawo do alimentów z jego strony ustalone wyrokiem lub ugodą sądową. Artykuł 70 ust. 3 ustawy emerytalnej został uznany częściowo za niezgodny z art. 67 ust. 1 w związku z Konstytucji RP wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 13 maja 2014 r., SK 61/13. Zgodnie z tym wyrokiem wymieniony przepis stracił moc w zakresie, w jakim uprawnienie małżonki rozwiedzionej do uzyskania renty rodzinnej po zmarłym mężu - poza spełnieniem przesłanek określonych w art. 70 ust. 1 i 2 ustawy emerytalnej oraz posiadania w dniu śmierci męża prawa do alimentów z jego strony - uzależniał od tego, aby alimenty były ustalone wyrokiem sądu lub ugodą sądową. Trybunał dopuścił zatem możliwość nabycia prawa do renty rodzinnej przez rozwiedzioną małżonkę także wówczas, gdy alimenty były jej dobrowolnie wypłacane przez byłego męża na podstawie umowy zawartej między rozwiedzionymi małżonkami. Ustalenie tytułu prawnego tych świadczeń oraz ich rozmiaru pozostaje w większym stopniu domeną ustaleń faktycznych niż ocen prawnych. Zawsze jednak ocena prawna musi uwzględniać nie tylko to, co wynika bezpośrednio z ustawy emerytalnej, lecz także regulacje prawa rodzinnego dotyczące obowiązku alimentacyjnego między małżonkami (rozwiedzionymi małżonkami). Przy ocenie, czy określone świadczenia dobrowolnie przekazywane przez jednego z rozwiedzionych małżonków drugiemu już po rozwodzie mają charakter alimentów - zwłaszcza gdy alimenty nie zostały ustalone w wyroku sądowym albo ugodą sądową - należy wziąć pod uwagę regulację art. 60 k.r.o. Należy zauważyć, że obowiązek alimentacyjny z art. 60 k.r.o. jest ograniczony czasowo i ten aspekt ma przede wszystkim istotne znaczenie. Tym samym, gdy zobowiązanym jest małżonek rozwiedziony, który nie został uznany za winnego rozkładu pożycia, obowiązek ten wygasa w razie zawarcia

przez tego małżonka nowego małżeństwa oraz z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu, chyba że ze względu na wyjątkowe okoliczności sąd, na żądanie uprawnionego, przedłuży wymieniony termin pięcioletni (art. 60 § 3 k.r.o.). Wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu wyłącza prawo do renty rodzinnej małżonki rozwiedzionej (tak Sąd Najwyższy w wyroku z 29 lipca 2020 r., I UK 10/19, OSNP 2021 nr 4, poz. 45). Nieuzyskanie z mocy wyroku sądowego przedłużenia terminu pięcioletniego, o którym mowa w art. 60 § 3 zdanie drugie k.r.o., powoduje wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego rozwiedzonego małżonka, co oznacza niespełnienie jednego z warunków niezbędnych do przyznania renty rodzinnej, polegającego na posiadaniu prawa do alimentów ustalonego wyrokiem sądowym lub ugodą sądową w dniu śmierci byłego męża (art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej). W konsekwencji wygaśnięcie obowiązku alimentacyjnego pociąga za sobą wszelkie skutki, jakie prawo wiąże z dobrodziejstwem alimentacji. Z perspektywy rozpoznawanej sprawy ustanie tego obowiązku sprzeciwia się możliwości uznania, że małżonka rozwiedziona jest w jakikolwiek sposób alimentowana, a tym samym odpada podstawowy warunek z art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej. Prawo do alimentów w rozumieniu art. 70 ust. 3 ustawy emerytalnej nie może być oderwane od obowiązku alimentowania, który w tym przypadku nie istnieje (zob. także wyrok Sądu Najwyższego z 16 lipca 2020 r., I UK 2/19, LEX nr 3108059).

W ocenie Sądu Najwyższego, nawet pobieżna lektura pisemnych motywów zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazuje, że Sąd drugiej instancji w pełni respektował taką właśnie wykładnię art. 70 ust. 3 ustawy o emeryturach i rentach oraz przyjął ją za podstawę prawidłowej oceny prawnej ustalonego w sprawie stanu faktycznego, który był miarodajny dla Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym (art. 398¹³ § 2 k.p.c.).

Z przytoczonych względów, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, o kosztach orzekając na podstawie art. 98 § 1 k.p.c.

[mc]

(R.G.)

